Lucija Kavčič | Wikipedia Commons, Arhiv Demokracije

Slovenščina spet na udaru!

O tem, kaj za Slovence na avstrijskem Koroškem pomeni dodatek v 5. členu koroške deželne ustave, ki omenja nemški jezik kot edini deželni jezik na Koroškem, smo se pogovarjali s predsednico Zbora narodnih predstavnic in predstavnikov mag. Sonjo Kert-Wakounig.

Kakšen je najnovejši položaj slovenske manjšine v koroški deželni ustavi? Ali je varianta, ki ste jo omenili v zadnjem tiskovnem sporočilu, dokončna?

Novo besedilo bi uvedlo nemški jezik kot deželni jezik in poudarja manjšinski status narodne skupnosti. Splošni dogovor doslej je, da se govori o narodni skupnosti in ne o manjšini. V nadaljevanju naj bi se opozorilo le na 8. člen avstrijske zvezne ustave, kar pomeni, da Koroška niti ne bi več premogla lastne izpovedi o svojih slovenskih deželanih. Izločilo se je tudi opozorilo na občine, ki so prav tako in bi bile še posebej poklicane, da upoštevajo tudi slovenski del prebivalstva. O novih »kompromisih« so govorile le stranke, slovenska narodna skupnost ni bila vključena v pogovore. Predlagana varianta ni dokončna, rok za vlaganje predlogov v okviru reforme koroške deželne ustave pa se je končal v torek, 14. 2. 2017.

Kako je lahko do tega prišlo? Kdo se je pravzaprav pogajal z vladno koalicijo glede omembe slovenske manjšine v deželni ustavi?

Postopek reforme koroške deželne vlade se je začel že pred tremi leti in vse tri politične organizacije koroških Slovencev so že aprila 2014 vložile skupen predlog, ki je poleg splošnih ciljev vseboval tudi konkretne pravice za narodno skupnost in njene pripadnike, ki naj bodo zajamčene v novi ustavi. Za sprejemanje in razpravo o vseh predlogih je pristojen odbor za ustavna vprašanja, ki je sestavljen iz zastopnikov strank v koroškem deželnem zboru. Članica tega odbora je tudi slovenska poslanka z liste Zelenih mag. Zalka Kuchling. Političnih organizacij narodne skupnosti ali Enotne liste v ta pogajanja niso vključili, tudi tako imenovani Forum za dialog pri koroški deželni vladi, ki naj bi služil prav temu namenu, na to temo ni zasedal.

Napisali ste, da so bila pogajanja okoli besedila nove deželne ustave za koroške Slovence mučna in boleča. Kako je bilo to konkretno videti?

V treh letih se ni bilo mogoče dogovoriti za velikodušnejši pristop in od vseh naših predlogov je ostal le kratek stavek, da »skrb dežele velja nemško in slovensko govorečim deželanom v enaki meri«. Ni bilo mogoče omeniti koroških Slovencev z imenom. Zelo boleče za nas je tudi to, da čeprav se ozračje na Koroškem v odnosu do narodne skupnosti popravlja, da živimo v skupni Evropi, da imamo koroške Slovenke v najvišjih predstavniških telesih dežele in države, da doživljamo volilne uspehe samostojnih dvojezičnih list na Koroškem, pa se Koroška vedno spet ukloni nemškonacionalnim silam, ki želijo nadaljevati tako imenovani obrambni boj in nasprotujejo vsem poskusom dobrega sožitja oz. interpretirajo sožitje kot prevlado močnejšega, ki se mu morajo drugi podrediti.

Kaj lahko sledi, če se koroška deželna ustava ne popravi v večjo korist slovenski narodni skupnosti?

To bi pomenilo poslabšanje pravnega in splošno argumentativnega položaja koroških Slovencev. Pričakovati je sklicevanje na to določilo v vseh vprašanjih uradnega jezika, ki je urejeno zelo šibko in ga občine v veliki meri ne upoštevajo, kakor bi morale oz. kakor bi to lahko storile tudi prostovoljno. Tudi za šolstvo in predšolsko vzgojo pričakujemo poslabšanje. Prav zdaj smo v postopku imenovanja ravnateljev na dvojezičnih šolah, za katere je za nas logično, da imajo dvojezično kvalifikacijo, drugi pa to vidijo drugače. Vsaka slovenska beseda v kakem političnem gremiju na občinski in predvsem na deželni ravni bo lahko zavrnjena z opozorilom na ustavo, ki kot deželni jezik navaja samo nemščino. Nočemo si predstavljati položaja v primeru, če bo mesto deželnega glavarja zavzel nekdo, ki se manj trudi za dobro sožitje kakor sedanji. In tudi na to moramo računati.

Ali bi lahko prišlo celo do umikanja dvojezičnih napisov v krajih, kjer vam jih je v zadnjih letih vendarle uspelo postaviti?

Tega ne pričakujem, saj je kompromisna rešitev pri dvojezičnih krajevnih napisih zapisana v avstrijski ustavi. Zelo pa je zaskrbljivo, kar se dogaja po dvojezičnih občinah na Koroškem. V dvojezičnih krajih, ki so navedeni v ustavnem rangu, so nekatere občine začele s poimenovanjem cest samo v nemščini. Od vidne dvojezičnosti kraja ostanejo tako samo še pločevinaste table, dvojezičnih napisov v teh krajih ni več.

Kakšno bi torej moralo biti besedilo koroške deželne ustave, kar zadeva Slovence?

Najmanj, kar pričakujemo, je, da se v primeru omembe deželnega jezika omeni poleg nemškega tudi slovenski jezik in se dvojezične občine ne izpustijo iz soodgovornosti, da se ne bo moglo dogajati to, kar smo decembra lani doživeli v občini Borovlje. Občina Borovlje, ki je pobratena s sosednjo občino Trbiž, v celotnem letnem proračunu, ki znaša nad 13 milijonov evrov, za zasebni dvojezični vrtec in slovensko kulturo ni našla niti centa.

Zastopniške organizacije slovenske narodne skupnosti NSKS, SKS in ZSO imajo glede statusa Slovencev in slovenščine na avstrijskem Koroškem naslednja pričakovanja: 1. Ne glede na dejstvo, da je nemščina državni jezik v vseh zveznih deželah Avstrije, naj se odlomek o nemščini kot deželnem jeziku dopolni v tem smislu, da sta na dvojezičnem ozemlju Koroške (na veljavnostnem območju zakona o manjšinskem šolstvu) nemščina in dodatno slovenščina deželna jezika. 2. Opozorilo na »manjšini z zveznim zakonom dopuščene pravice« je treba razširiti s splošnim opozorilom na pravice narodne skupnosti. So številna področja, na katerih je dežela edini zakonodajalec, npr. otroški vrtci, glasbena šola in oskrbovanje. 3. Opozorilo na obstoj narodne skupnosti »po 8. členu zveznega ustavnega zakona« obvezuje tudi deželo Koroško, da sama zasidra obstoj slovenske narodne skupnosti v deželni ustavi in ne le v omenjanju 8. člena zveznega ustavnega zakona, ker je za to obvezana po zvezni ustavi. 4. Občine je vsekakor treba vključiti v priznanje obstoja narodne skupnosti v smislu državnega ciljnega določila. Zastopniške organizacije so opozorile tudi, da so pravočasno vložile predloge za spremembo deželne ustave in da ti predlogi veljajo naprej.

Navedeni predlogi bi pomenili za slovensko narodno skupnost in s tem za dobro sožitje na Koroškem bistven napredek.

Zakaj se v javnost ni pošiljalo več tiskovnih sporočil glede tega problema? Se je situacija zaostrila v zadnjih dneh?

Zavedamo se, da je izboljšano ozračje na Kroškem še nežna cvetlica, in ne želimo ustvarjati novih front. Čeravno z rezultati pogajanj v ustavnem odboru nismo bili zadovoljni, pa smo v prej predlagani varianti vendarle spoznali majhen napredek. Ta protest je bil zavora v sili. Izzval ga je prekuc dogovora v zadnji minuti, s katerim bi se skozi zadnja vrata uvedlo določilo, ki bi pomenilo uresničitev dolgoletne zahteve nemškonacionalnega tabora, naj postane dežela nemška, enojezična. Spominja nas na hude čase, ki so jih slovenščina in njeni govorci doživljali v zadnjih sto in več letih. Glede na izkušnje iz preteklosti je nevarnost velika, da se zgodi narodni skupnosti nepopravljiva škoda. Pred nedavnim smo zaradi take strategije prav ljudske stranke utrpeli veliko škodo pri Slovenski glasbeni šoli, ki so ji v zadnji minuti proti vsem prejšnjim dogovorom črtali polovico učnih enot in jo tako razpolovili.

Predsednica Zbora narodnih predstavnic in predstavnikov mag. Sonja Kert-Wakounig

Kakšno je sicer ozračje na Koroškem v odnosu do slovenske narodne manjšine?

Na delu je nekaj politikov, ki so do narodne skupnosti in slovenskega jezika korektni, odprti. Prav dogodki okoli umestitve slovenske narodne skupnosti v novi deželni ustavi pa so pokazali, da je nestrpnost, poniževanje slovenščine in nemškonacionalna miselnost še vedno navzoča na vrhu in med funkcionarji posameznih strank, veliko neprebavljenega pa je očitno še pod odejo znotraj političnih strank, tudi tistih, ki so navzven dokaj odprte.

V tem zadnjem razpletu dogodkov smo doživeli precejšnjo podporo tudi iz nemško govorečih krogov na Koroškem. Oglašajo se predstavniki univerze, cerkve in tudi posamezniki, ki javno izražajo nerazumevanje te zadnje poteze deželne vlade. To »ozračje« pa ni samoumevno in ga je treba še naprej spodbujati. Treba je podpirati ljudi in ustanove, ki zrejo v prihodnost ter so pripravljeni sprejeti in se zavzeti za resnično dvojezično Koroško. Prav tem podpornikom je tudi težko razložiti občasna druženja slovenskih političnih predstavnikov z organizacijami in ljudmi, ki so relikt starih gledanj in političnih prijemov in ki pristajajo na premike v prid narodni skupnosti, če sploh, le v minimalnem obsegu in samo takrat, ko se temu nikakor ne morejo več izogniti.

Kakšno stališče do problema je zavzela slovenska vlada oziroma njen urad za Slovence in kaj sporočajo?

Prvi odzivi iz Slovenije, tudi uradne Slovenije, na dogajanje so spodbudni in imam občutek, da se je Slovenija začela zavedati pomembnosti tega vprašanja tudi v luči nerazveseljivega razvoja na drugih področjih.

Ali je protest študentov kaj zalegel?

Mladina je pokazala, da se ne pusti več vleči za nos, saj je vpis slovenščine in slovenske narodne skupnosti v deželno ustavo ne le prepotreben signal za prihodnost dežele, temveč dokaz, da velja pozornost in odgovornost do slovenske narodne skupnosti tudi naslednjim generacijam. Seveda zelo upamo, da bo prišlo do premikov. ✕